

Architektura 19. století v Čechách

1) 19. století je často chápáno jako tzv. dlouhé století (1790-1914, případně 1740-1914); v obou případech jsou důvodem nejen souvislosti s politickými událostmi, ale rovněž zjevné kulturní předěly, které zásadním způsobem proměnily společnost a chápání světa - V každém případě se jedná o období proměn a přerodů, které vyústily v dnešní moderní společnost.

19. století je v mnoha ohledech klíčem k pochopení současnosti, neboť architektura se stala předmětem záměrné interpretace a byla často jen vyvrcholením obsáhlejších kulturních konceptů.

Klíčem k jejímu pochopení proto nemůže být jen stylová analýza, ale celkové zařazení do kontextu.

Architektura celého sledovaného období měla přes rostoucí nacionalizaci a různé regionální zvláštnosti výrazně internacionální charakter (čímž mimochodem umožnila následný fenomén internacionální moderny.); díky centralizaci společnosti, studiu architektů na různých školách v Čechách, Rakousku a Německu a užívání předlohových sborníků se minimálně ve středoevropském prostoru stala architektura výrazně nadnárodním fenoménem.

3) Charakteristické rysy

Architektura je ve znamení historismů, opakováním všech historických slohů (neoklasicismus, nerománská, neogotická, neorenesanční, neobarokní, neorokoková architektura, společně potom architektura eklektismu vybírání kousků z historie a synkreze spojení všeho dohromady, mišmaš, což této architektuře v očích historiků ubírá na kvalitě. Do architektury se ale výrazně promítá nová technika a moderní technologie (konstrukční železo, ocel, železo beton). Typologie budov je podpořena vydáváním technických příruček obvykle v němčině, ale to až v druhé polovině 19. stol.

X) Velká proměna obrazu města, krajiny, zrychlení pohybu. Technologie zkvalitnění výroby železa a ocele-konstrukční železo, železobeton – prosklené střechy, velké skleníky, železné mosty (přhradové a obloukové kce). Města i krajinu ovládla průmyslová výroba umožněná parním strojem. Podniky byly závislé na parním stroji, tedy i palivu a vodě, která poháněla manufaktury ještě před parními stroji. Velké fabriky znamenaly velké, několikapatrové budovy. Kromě jednotlivých budov např. textilních závodů vznikly už ne tak půvabné železárny, které především velmi znečišťovaly své okolí. Velkým přelomem byla železnice, pro kterou vznikaly koleje, mosty, koridory, nádraží.

4) NEOKLASICISMUS

Od starších forem klasicismu se neoklasicismus liší především tím, že je silně formální: přebírá sice mnoho prvků starověké architektury, používá je však jako dekoraci na budovách čistě účelových (školy, úřady, banky, nádraží). I když některé veřejné budovy mají nepochybnou uměleckou hodnotu jako národní muzeum v Praze, běžná stavební produkce pouze pokrývala plochu fasády ozdobnými prvky, často prefabrikovanými ze sádry. V tomto hodně vyprázdněném slohu byla vystavěna velká část městských center i nových okrajových čtvrtí po celé Evropě i v USA, zejména v období 1865–1910. Po roce 1900 je novoklasicismus pozvolna vystřídán novými dekorativními slohy, které ovšem ruší přísnou souměrnost a pravidelnost fasád.

X) Národní muzeum v Praze dříve nazývané Muzeum Království českého je nejvýznamnější česká muzejní instituce. Bylo založeno v roce 1818 a je zaměřeno na více vědních a sbírkových oborů, své sbírky spravuje a vystavuje v řadě budov v Praze i jinde v České republice.

5) Novogotika je evropský umělecký směr, který se řadí mezi historizující slohy. Objevil se v Anglii v polovině 18. století, v architektuře Evropy a severní Ameriky se významněji projevoval v 19. a 20. století. Navracel se ke gotice, ze které vycházel. Z českých staveb jsem vybrala kostel sv. Ludmily v Praze stavěné v letech 1888-1892, architekt Josef Mocker,

6) a ze zahraničí jednu zajímavou stavbu maďarského parlamentu. Tu navrhl architekt Imre Steindl. Stavba začala v roce 1885 a dokončena byla až v roce 1904. a pro zajímavost pracovalo na ní přes 1000 dělníků; na stavbu bylo použito půl milionu kamenů a 40 kg zlata.

7) Novorenesance je historizující umělecký sloh 2. pol. 19. století, který vychází z renesance. Česká novorenesance je spojena s národním uvědoměním, často se tak tento sloh uplatňoval při stavbě velkých veřejných staveb (divadla, muzea, národní domy, sokolovny, banky, nádraží, školy apod.). Tvůrci novorenesančních budov v Čechách náležejí ke generaci Národního divadla, kteří spolupracovali s významnými sochaři a malíři (nejen) na výzdobě Národního divadla jako symbolu umělecké, kulturní, společenské a hospodářské emancipace Českého národa. Koncem 19. století se začínají na novorenesančních stavbách objevovat secesní prvky. Rovněž je časté, že novorenesanční budova má secesní interiéry.

8) Novorenesanční budova národního divadla Josefa Zítka je jednou z nejvýznamnějších staveb v zemi, jak z hlediska obecně národně-kulturního, historického, tak i z hlediska čistě architektonického. Tvoří jej historická budova a nová scéna. Doba výstavby trvala 15 let

9) Secese je mezinárodní umělecký sloh z přelomu 19. a 20. století a posledním stylem souhrnného umění, jemuž se podařilo vtisknout svůj umělecký řád všem projevům a věcem moderního života. Těžiště secese neleží jen ve *vysokém* umění, jako v malbě a sochařství, ale i v dekoraci a užitém umění.

Secese vychází z květinových koncepcí britského textilního designéra Williama Morrisa a hnutí Arts and Crafts, jež se vracelo k lidovým tradicím a romantismu řemeslnému fórtelu středověkých mistrů a stavělo se tak proti jednoduchosti zpracování průmyslových výrobků hnaných průmyslovou revolucí. Tento styl byl také silně ovlivněn anglickými malíři označovanými jako Prerafaelité.

Hlavní nádraží

Odbavovací budova architekta Josefa Fanty je součástí Hlavního nádraží v Praze a spolu s přilehlou halou nad nástupišti tvoří největší secesní památku v Česku. Od 3. května 1958 patří mezi nemovité kulturní památky a od roku 1993 jsou součástí Městské památkové zóny Vinohrady, Žižkov a Vršovice.

Budova vznikla mezi lety 1901–1909 a k odbavování cestujících sloužila až do otevření nové podzemní haly 1. července 1977. Od výstavby Magistrály je budova výrazně odříznuta od pohybu cestujících. Od roku 2012 probíhá postupná rekonstrukce a restaurování s cílem navrátit budově původní vzhled a doplnit nové možnosti využití.

10) Další zajímavou stavbou je Bílkova vila v Praze. Vilu podle vlastního návrhu nechal postavit grafik, sochař a architekt František Bílek v roce 1911 jako svou rezidenci s ateliérem.

Stavba znázorňuje umělcovu představu obilného pole a netradiční půdorys je odvozen ze stopy kosy.

11) Zdi z režného zdiva jsou členěny mohutnými sloupy znázorňujícími snopy klasů. Interiéry vily včetně nábytku jsou rovněž Bílkovým dílem. Prostorný umělcův ateliér je dnes součástí expozice Galerie hlavního města Prahy, která v objektu sídlí od roku 1963. Vila se zahradou byla v letech 2008 až 2010 zrekonstruována a 24. září 2010 nově otevřena pro veřejnost.

12) Novobaroko je nejmladší z historizujících slohů. Vznikl v druhé polovině 19. století a přetrval až do 20. let 20. století. Významněji se začal prosazovat až po roce 1900. Co se týče detailů ornamentiky a členění, tvarů vikýřů a mansardových střech, čerpá tento sloh inspiraci z baroka 18. století. Z pochopitelných důvodů se historické předloze vymykají např. mnohopatrové nájemní domy, které v Praze začaly vznikat po modernizaci tehdejšího Josefova. Zajímavostí tohoto stylu je přejímání orientálních a maurských prvků a motivů pro stavby židovských synagog.

13) Strakova akademie je novobarokní budova na levém břehu Vltavy na Malé Straně v Praze. Byla vystavěna v letech 1891–1896 podle návrhů architekta Václava Roštlapila. Pod kupolí jsou umístěny sochy od Josefa Maudera. Původně byl objekt využíván jako studentská kolej nemajetných synů české šlechty. V současnosti je sídlem Úřadu vlády České republiky.

14) Eklektismus. se v architektuře objevil na přelomu 19. a 20. století, projevuje se používáním a napodobováním prvků z více často i protikladných uměleckých slohů a stylů, ba dokonce i prvků z děl jiných umělců a jejich následným spojováním do nových celků a nových kompozic. Jak v architektuře, tak v i interiérovém designu tyto prvky mohou zahrnovat samotné budovy, nábytek, dekorativní motivy, historické ornamenty, tradiční kulturní prvky nebo styly cizích zemí, obvykle s přihlédnutím k charakteru a celkovému estetickému dojmu výsledného projektu.
toto je Sídlo městské správy v Madridu.

16) Rezidence bukovinských metropolitů, je architektonický komplex nacházející se v ukrajinských Černovicích. Byl vystavěn v letech 1864–1882 českým architektem Josefem Hlávkou. Je mistrovskou historizující synergií různých architektonických stylů. V budovách dnes sídlí Černovická univerzita. Areál vznikl v době, kdy Bukovina byla součástí habsburské rakouské monarchie. Dne 28. června 2011 byl celý areál zapsán do seznamu Seznam světového dědictví v Evropě (UNESCO).